

**SKUTKI BRAKU NOTYFIKACJI
PRZEPISÓW TECHNICZNYCH
USTAWY O GRACH
HAZARDOWYCH**
dla wymiaru sprawiedliwości
Rzeczypospolitej Polskiej

redakcja naukowa Maciej Taborowski

ZAGADNIENIA PRAWNE

SKUTKI BRAKU NOTYFIKACJI PRZEPISÓW TECHNICZNYCH USTAWY O GRACH HAZARDOWYCH dla wymiaru sprawiedliwości Rzeczypospolitej Polskiej

redakcja naukowa Maciej Taborowski

Jan Barcz, Piotr Bogdanowicz, Ziemowit Cieślík, Monika Domańska
Marcin Górski, Piotr Hoffman, Marek Jeżewski, Monika Kawczyńska
Andrzej Kisielewicz, Marzena Laskowska, Radosław Maruszkin
Dawid Miąsik, Anna Młynarska-Sobaczewska, Ada Paprocka
Jacek Sobczak, Agnieszka Sołtys, Maciej Szpunar, Monika Szwarz
Maciej Taborowski, Marcin Wiącek, Leszek Wilk, Anna Zawidzka-Łojek

ZAGADNIENIA PRAWNE

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 listopada 2016 r.

Recenzent

Prof. zw. dr hab. Władysław Czapliński

Wydawca

Małgorzata Stańczak

Redaktor prowadzący

Katarzyna Gierłowska

Opracowanie redakcyjne

Anna Krzesz

Łamanie

Wolters Kluwer

Zdjęcie na okładce

iStock/edwardolive

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

The logo for 'prawolubni' features the word in a lowercase, serif font. Above the letter 'i' in 'lubni' is a small red heart. Below the text is a decorative horizontal line with a wavy, wave-like pattern.

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer SA, 2016

ISBN: 978-83-8092-942-5

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz najważniejszych skrótów	9
Słowo wstępne	11
Od Redaktora	15

CZĘŚĆ I

ZAGADNIENIA DOTYCZĄCE NOTYFIKACJI PRZEPISÓW TECHNICZNYCH USTAWY O GRACH HAZARDOWYCH W ŚWIECIE DYREKTYWY 98/34/WE (DYREKTYWY 2015/1535/UE)

Jan Barcz

Przepisy ustawy o grach hazardowych jako „przepisy techniczne” – czyli co powiedział i co mógł powiedzieć Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku w sprawie <i>Fortuna</i> oraz w wyroku w sprawie <i>Naczelnik Urzędu Celnego I w Ł.</i>?	23
---	----

Ziemowit Cieślak

Ocena zmian wprowadzonych do ustawy o grach hazardowych po dokonaniu ostatniej notyfikacji zawierającej art. 14 ust. 1 u.g.h. – czy Rzeczpospolita Polska powinna ponownie notyfikować projekt zmian?	82
--	----

Radosław Maruszkin

Poprawność procesu ustawodawczego ustawy o grach hazardowych w kontekście dyrektywy 2015/1535/UE ustanawiającej procedurę udzielania informacji w dziedzinie przepisów technicznych oraz zasad dotyczących usług społeczeństwa informacyjnego	98
--	----

CZĘŚĆ II
SKUTKI BRAKU NOTYFIKACJI PRZEPISÓW TECHNICZNYCH W ŚWIETLE
PRAWA UE

Monika Szwarc

Obowiązki państw członkowskich w zakresie notyfikacji przepisów technicznych na podstawie dyrektywy 2015/1535/UE oraz skutki ich naruszenia (w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej) ... 131

Dawid Miqsik

Czy wykładnia prawa unijnego w orzeczeniach prejudycjalnych Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej jest wiążąca dla polskich organów stosujących prawo? 147

Agnieszka Sołtys

Odmowa zastosowania nienotyfikowanych przepisów technicznych 157

Piotr Bogdanowicz

Brak notyfikacji przepisów technicznych ustawy o grach hazardowych a Karta praw podstawowych Unii Europejskiej 174

CZĘŚĆ III
SKUTKI BRAKU NOTYFIKACJI PRZEPISÓW TECHNICZNYCH DLA
POSTĘPOWAŃ KRAJOWYCH

Andrzej Kisielewicz

Skutki nienotyfikowania przepisów technicznych dla postępowań administracyjnych i sądownoadministracyjnych 193

Jacek Sobczak

Skutki braku notyfikacji przepisów technicznych dla pozycji oskarżonego 209

Leszek Wilk

Praktyczne aspekty i skutki nienotyfikowania przepisów technicznych dla sankcji administracyjnych i karnych 226

Anna Młynarska-Sobaczewska

Zakres i skutki art. 4 ustawy z dnia 12 czerwca 2015 r. o zmianie ustawy o grach hazardowych z perspektywy prawa konstytucyjnego i zasad techniki legislacyjnej 239

CZĘŚĆ IV
ASPEKTY KONSTYTUCYJNE BRAKU NOTYFIKACJI PRZEPISÓW
TECHNICZNYCH

Marzena Laskowska

Notyfikacja – Konstytucja – Trybunał Konstytucyjny 263

Marcin Wiącek

Proporcjonalność ingerencji w wolność działalności gospodarczej. Uwagi na tle wyroku Trybunału Konstytucyjnego w sprawie P 4/14 278

Monika Domańska

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 marca 2015 r. w sprawie P 4/14 w świetle zagadnień prawa Unii Europejskiej 290

Marcin Górski

Czy sądy krajowe są związane wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego w sprawie P 4/14? 307

CZĘŚĆ V
ODPOWIEDZIALNOŚĆ PAŃSTWA W KONTEKŚCIE BRAKU NOTYFIKACJI
PRZEPISÓW TECHNICZNYCH

Monika Kawczyńska

Odpowiedzialność odszkodowawcza państwa w związku z naruszeniem obowiązku notyfikacji przepisów technicznych – z perspektywy prawa UE 329

Piotr Hoffman

Odpowiedzialność Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną na skutek zastosowania nienotyfikowanych przepisów technicznych 364

Ada Paprocka

Skarga do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka jako środek zapewniający ochronę jednostek przed skutkami stosowania sankcji za naruszenie nienotyfikowanego przepisu technicznego 399

Marek Jeżewski

Zakaz urządzania gier na automatach poza kasynami, naruszenie obowiązku notyfikacji zakazu wbrew dyrektywie 98/34/WE a swoboda regulacyjna państwa w świetle umów o popieraniu i ochronie inwestycji 409

CZĘŚĆ VI
PRZEPISY O RYNKU WEWNĘTRZNYM UE WOBEC USTAWY O GRACH
HAZARDOWYCH – WYBRANE ASPEKTY

Maciej Taborowski

Notyfikacja to nie wszystko. Zakaz urządzania gier na automatach poza kasynami w świetle przepisów o rynku wewnętrznym Unii Europejskiej 427

Anna Zawadzka-Łojek

Zróźnicowanie obszarów wrażliwych. Test proporcjonalności w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej dotyczącym hazardu 457

O Autorach 477

WYKAZ NAJWAŻNIEJSZYCH SKRÓTÓW

Akty prawne polskie

- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
- k.k.s. – ustawa z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 186 z późn. zm.)
- k.p.a. – ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 23 z późn. zm.)
- k.p.c. – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1822 z późn. zm.)
- k.p.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (tekst pierwotny: Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.; tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1749)
- rozporządzenie w sprawie notyfikacji – rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. Nr 239, poz. 2039 z późn. zm.)
- u.g.h. – ustawa z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych (tekst pierwotny: Dz. U. Nr 201, poz. 1540 z późn. zm.; tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 471)

Akty prawne międzynarodowe

- dyrektywa 83/189/EWG – dyrektywa Rady 83/189/EWG z dnia 28 marca 1983 r. ustanawiająca procedurę udzielania informacji w dziedzinie norm i uregulowań technicznych (Dz. Urz. EWG L 109 z 26.04.1983, s. 8)
- dyrektywa 98/34/WE – dyrektywa 98/34/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 czerwca 1998 r. ustanawiająca procedurę udzielania informacji w zakresie norm i przepisów technicznych (Dz. Urz. WE L 204 z 21.07.1998, s. 37; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 20, s. 337)

dyrektywa 2015/1535/UE	-	dyrektywa (UE) 2015/1535 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 9 września 2015 r. ustanawiająca procedurę udzielania informacji w dziedzinie przepisów technicznych oraz zasad dotyczących usług społeczeństwa informacyjnego (Dz. Urz. UE L 241 z 17.09.2015, s. 1)
EKPC	-	Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzona w Rzymie 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.)
KPP	-	Karta praw podstawowych Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE C 202 z 07.06.2016, s. 389)
TFUE	-	Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE C 202 z 07.06.2016, s. 47)
TUE	-	Traktat o Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE C 202 z 07.06.2016, s. 13)
TWE	-	Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (Dz. Urz. WE C 191 z 29.07.1992, s. 1)

Organy i publikatory

ETPC	-	Europejski Trybunał Praw Człowieka
NSA	-	Naczelny Sąd Administracyjny
ONSAiWSA	-	Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego i wojewódzkich sądów administracyjnych
OSNC	-	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNK	-	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna
OSNKW	-	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa
OSNP	-	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy
OTK-A	-	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Seria A
SA	-	sąd apelacyjny
SN	-	Sąd Najwyższy
SO	-	sąd okręgowy
SR	-	sąd rejonowy
TK	-	Trybunał Konstytucyjny
TS	-	Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
WSA	-	wojewódzki sąd apelacyjny

SŁOWO WSTĘPNE

Nie często zdarza się, aby – w gruncie rzeczy – dość niszowe zagadnienie prawne stało się przedmiotem tak żywej debaty publicznej. Przed uchwaleniem tak zwanej ustawy hazardowej problematyka notyfikacji przepisów technicznych była znana tylko niektórym specjalistom prawa Unii Europejskiej. Myślę, że dobrze się stało, iż zagadnienie to jest obecnie przedmiotem tak szczegółowych analiz w polskiej doktrynie. Dzięki temu polski prawodawca i polskie organy administracji będą z większą uwagą analizować problematykę notyfikacji przepisów technicznych. Przyczyni się to z pewnością do bardziej profesjonalnego prowadzenia przez Polskę polityki europejskiej w jej wymiarze prawnym.

Trudno w tym kontekście nie dostrzec walorów publikacji pod redakcją Macieja Taborowskiego zatytułowanej *Skutki braku notyfikacji przepisów technicznych ustawy o grach hazardowych dla wymiaru sprawiedliwości Rzeczypospolitej Polskiej*. Składają się na nią opracowania wybitnych przedstawicieli polskiej nauki prawa europejskiego. Znaczna część spośród nich stanowi rozwiniętą i pogłębianą wersję referatów, które zostały wygłoszone podczas konferencji zorganizowanej przez Instytut Nauk Prawnych PAN i Ministerstwo Sprawiedliwości, która odbyła się 19 października 2015 r. w Warszawie.

Obowiązek notyfikacji Komisji Europejskiej przepisów technicznych został ustanowiony pierwotnie w dyrektywie 83/189/EWG z dnia 28 marca 1983 r. Skutki naruszenia obowiązku notyfikacji nie były oczywiste. Warto chociażby przypomnieć, że rzecznik generalny Francis Jacobs w opinii do sprawy C-443/98, *Unilever Italia*, wyraził wątpliwość, czy tego typu obowiązek może zostać nałożony za pomocą aktu prawnego, jakim jest dyrektywa (pkt 79 i n. opinii). Wskazał on podobieństwa pomiędzy procedurą notyfikacji przepisów technicznych a notyfikacjami w innych dziedzinach prawa europejskiego, takich jak prawo konkurencji czy pomoc państwa. W tym drugim przypadku procedury notyfikacyjne zostały ustanowione w drodze rozporządzeń, czyli aktów prawnych bezpośrednio stosowalnych w państwach członkowskich. Celem dyrektywy 83/189/EWG nie była bowiem harmonizacja ustawodawstwa państw członkowskich, lecz wprowadzenie prewencyjnego mechanizmu kontrolnego.

Jak się okazało w późniejszym orzecznictwie, i to zarówno sądów unijnych, jak i sądów krajowych, wątpliwości, na które wskazał rzecznik generalny Jacobs, stanowiły jedynie wstęp do szeregu innych skomplikowanych zagadnień związanych z notyfikacją przepisów technicznych. Jedyne, co w sposób niewątpliwy wynika z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE, to fakt, że przepisy przyjęte z naruszeniem obowiązku notyfikacji są „niestosowalne”. Pozostałe kwestie są w dalszym ciągu przedmiotem debaty prawniczej. Dotyczy to, po pierwsze, precyzyjnego określenia, jakiego rodzaju przepisy są przepisami technicznymi i podlegają w związku z tym obowiązkowi notyfikacji (np. wyrok w sprawach połączonych C-213/11, C-214/11 i C-217/11, *Fortuna*). Po drugie, istotne wątpliwości może wywoływać zdefiniowanie zakresu owej „niestosowalności”. Innymi słowy, jakiego rodzaju konsekwencje dla toczącego się postępowania powinien sąd krajowy wywieść z braku możliwości zastosowania przepisu technicznego (np. sprawa C-226/97, *Lemmens*, czy sprawa C-159/00, *Eco-Emballages*). Po trzecie, nie jest do końca przesądzone, jakiego rodzaju uprawnienia uzyskują podmioty prywatne na skutek naruszenia obowiązku notyfikacji (np. sprawa C-98/14, *Berlington*). To ostatnie zagadnienie jest szczególnie istotne w kontekście odpowiedzialności odszkodowawczej państwa członkowskiego z tytułu naruszenia obowiązku notyfikacji. Być może spory wokół ustawy hazardowej spowodują, że odżyje w polskim prawie zobowiązań koncepcja tak zwanej bezprawności kierunkowej (względnej) opartej na konieczności zdefiniowania zakresu ochronnego normy prawnej (niem. *Schutznormtheorie*).

Autorzy poszczególnych opracowań analizują także inne zagadnienia związane z problematyką notyfikacji technicznej. Część z nich dotyczy kontekstu wyłącznie polskiego. Ciekawą inspirację stanowi w tym zakresie wyrok Trybunału Konstytucyjnego w sprawie P 4/14, który dotyczy problematyki notyfikacji technicznej w odniesieniu do obowiązku przestrzegania przez Polskę prawa międzynarodowego, przede wszystkim na tle art. 91 Konstytucji RP. Innym ciekawym zagadnieniem jest kwestia naruszenia obowiązku notyfikacji w świetle umów o ochronie inwestycji. W książce odnajdujemy także rozważania na temat, który z pozoru może wydawać się dość abstrakcyjny, a mianowicie naruszenia obowiązku notyfikacji na tle Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

Warto wreszcie przypomnieć, że niektóre – choć nie wszystkie – spośród wskazanych wyżej wątpliwości wyjaśnia wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE wydany w sprawie C-303/15, *Naczelnik Urzędu Celnego I w Ł. przeciwko G.M. i M.S.*

Należy się cieszyć, że na polskim rynku wydawniczym ukazuje się publikacja, która w sposób tak dogłębny analizuje problematykę naruszenia obowiązku notyfikacji przepisów technicznych. Jak pokazały wątpliwości prawne wokół ustawy hazardowej, jest to zagadnienie o znaczącej doniosłości praktycznej.

Nie mam wątpliwości, że dorobek polskiej nauki prawa i polskiej judykatury zostanie dostrzeżony w debacie ogólnoeuropejskiej i będzie stanowił istotny wkład w rozwój tej dziedziny prawa europejskiego.

Maciej Szpunar

OD REDAKTORA

Oddajemy do rąk Czytelników książkę, w której – po raz pierwszy w polskiej literaturze prawniczej – wszechstronnie omawiane jest zagadnienie konsekwencji prawnych spowodowanych brakiem notyfikacji przepisów technicznych w rozumieniu dyrektywy 98/34/WE (obecnie dyrektywy 1535/2015/UE)¹. To zagadnienie, które ma na co dzień charakter niszowy, jak słusznie stwierdził rzecznik generalny Maciej Szpunar w słowie wstępnym do niniejszej publikacji, dotknęło dziedziny newralgicznej z perspektywy działalności państwa – hazardu. Jest to nie tylko obszar regulacyjny wymagający szczególnego nadzoru ze strony władz państwowych z uwagi na daleko idący wpływ gier hazardowych na życie społeczne (m.in. ochrona przed uzależnieniem), ale również obszar wrażliwy z uwagi na możliwość nakładania przez organy państwa sankcji na jednostki.

Jest przy tym zaskakujące, że zaniedbanie notyfikacyjne dotknęło akurat kluczowego zakazu, który miał zlikwidować rynek automatów do gier poza kasynami gry (art. 14 ust. 1 u.g.h.). Zaskoczenie jest tym większe, jeżeli uświadomimy sobie, że Trybunał Sprawiedliwości już w 2006 roku orzekł, iż zakaz korzystania z gier na automatach poza kasynami jest przepisem technicznym w rozumieniu dyrektywy 98/34/WE². Także reakcję ustawodawcy na już dostrzeżony błąd notyfikacyjny można uznać za opóźnioną. Pomimo wydania przez TS w 2012 roku wyroku w sprawie *Fortuna*³, który wskazywał na techniczny charakter art. 14 ust. 1 u.g.h., ustawodawca czekał kilka lat, by ponownie wprowadzić ten przepis do krajowego porządku prawnego w prawidłowej, notyfikowanej postaci (2015 r.). Pomimo potencjalnie poważnych konsekwencji dla

¹ Dyrektywa 98/34/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 czerwca 1998 r. ustanawiająca procedurę udzielania informacji w dziedzinie norm i przepisów technicznych oraz zasady dotyczące usług społeczeństwa informacyjnego (Dz. Urz. WE L 204 z 21.07.1998, s. 37; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 20, s. 337, dalej: dyrektywa 98/34/WE). Dyrektywa 98/34/WE przestała obowiązywać 6 października 2015 r. i została zastąpiona dyrektywą (UE) 2015/1535 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 9 września 2015 r. ustanawiającą procedurę udzielania informacji w dziedzinie przepisów technicznych oraz zasad dotyczących usług społeczeństwa informacyjnego (Dz. Urz. UE L 241 z 17.09.2015, s. 1, dalej: dyrektywa 1535/2015).

² Wyrok TS z dnia 26 października 2006 r. w sprawie C-65/05, *Komisja przeciwko Grecji*, ECLI:EU:C:2006:673, pkt 61.

³ Wyrok TS z dnia 19 lipca 2012 r. w połączonych sprawach C-213/11, C-214/11 i C-217/11, *Fortuna sp. z o.o. (C-213/11), Grand sp. z o.o. (C-214/11) i Forta sp. z o.o. (C-217/11) przeciwko Dyrektorowi Izby Celnej w Gdyni*, ECLI:EU:C:2012:495.

regulacji rynku gier na automatach, przedsiębiorców funkcjonujących na tym rynku, a także organów stosujących prawo (ryzyko braku możliwości egzekwowania zakazu urządzania gier na automatach poza kasynami i dotyczących tego zakazu sankcji), ustawodawca nie śpieszył się z systemową naprawą swojego zaniechania. Nie ulega wątpliwości, że szybkie legislacyjne rozwiązanie powstałego problemu zaoszczędziłoby organom krajowym (prokuraturze, służbie celnej, sądom) wiele zasobów, które mogły być efektywnie wykorzystywane w innych celach.

Obecnie art. 14 ust. 1 u.g.h. został, w nieco zmienionej postaci, notyfikowany⁴ i wszedł w życie 3 września 2015 r. Kwestia technicznego charakteru równie kluczowego, a do tej pory nienotyfikowanego, art. 6 ust. 1 u.g.h. (koncesja na prowadzenia kasyna gry w odniesieniu m.in. do działalności na automatach do gry), została (prawdopodobnie) przesądzona wyrokiem TS z dnia 13 października 2016 r. w sprawie *G.M. i M.S.*⁵ Wyrok ten zdaje się jednak zawierać w pkt 28 interpretację przepisu krajowego (funkcji, zakresu zastosowania, wyróżnienia elementów opisowych art. 6 ust. 1 u.g.h.), do czego TS nie ma kompetencji w postępowaniu prejudycjalnym⁶. Pozostaje więc pytanie, czy sądy krajowe zinterpretują art. 6 ust. 1 u.g.h. podobnie jak uczynił to TS w tym wyroku⁷. Co do słuszności stanowiska Trybunału Sprawiedliwości w sprawie *G.M. i M.S.* pewne wątpliwości mają niektórzy autorzy, których prace zawarte zostały w tym tomie (zob. artykuły J. Barcza, J. Sobczaka, R. Maruszki, P. Hoffmana). Natomiast dla sądów powszechnych kluczowa w tym względzie będzie prawdopodobnie wypowiedź Sądu Najwyższego w sprawie I KZP 10/15⁸, który po orzeczeniu TS będzie teraz mógł kontynuować zawieszony postępowanie.

Niezależnie od tego techniczny charakter niektórych innych przepisów ustawy o grach hazardowych (jak np. art. 89 ust. 1)⁹ będzie jeszcze musiał zostać ostatecznie wyjaśniony, chociaż i w tym względzie istnieją już autorytatywne wypowiedzi sądów krajowych¹⁰, dokonane jednak bez zainicjowania postępowania prejudycjalnego.

⁴ Zob. ustawę z dnia 12 czerwca 2015 r. o zmianie ustawy o grach hazardowych (Dz. U. poz. 1201).

⁵ Zob. wyrok TS z dnia 13 października 2016 r. w sprawie C-303/15, *Naczelnik Urzędu Celnego I w Ł. przeciwko G.M. i M.S.*, ECLI:EU:C:2016:771.

⁶ „28. Nie można przyjąć tezy Komisji, zgodnie z którą istnieje ścisły związek między dwoma analizowanymi przepisami krajowymi, co z kolei prowadzi do tego, że niemożliwe jest pominięcie art. 14 ust. 1 ustawy o grach hazardowych w kontekście art. 6 ust. 1 tej ustawy. Jak bowiem stwierdza rzecznik generalny w pkt 38–44 swojej opinii, art. 6 ust. 1 tej ustawy i jej art. 14 ust. 1 pełnią różną funkcję i mają różny zakres zastosowania. Element opisowy znajdujący się w art. 6 ust. 1 tej ustawy, który służy wskazaniu analizowanej w niniejszej sprawie koncesji jako koncesji «na prowadzenie kasyna», nie zmienia tego wniosku”.

⁷ Za taką interpretacją, jak przyjęta przez TS, optował wielokrotnie Naczelny Sąd Administracyjny, zob. pośród wielu innych np. wyrok z dnia 17 września 2015 r., II GSK 1604/15, LEX nr 1986602.

⁸ Zob. postanowienie 7 sędziów SN z dnia 14 października 2015 r., I KZP 10/15, OSNKW 2015, nr 11, poz. 89, s. 8.

⁹ Zob. w szczególności opracowanie R. Maruszki zawarte w niniejszej książce.

¹⁰ Zob. np. uchwałę NSA z dnia 16 maja 2016 r., II GPS 1/16, ONSAiWSA 2016, nr 5, poz. 73.

Z uwagi na przedmiot regulacji brak notyfikacji zakazu z art. 14 ust. 1 u.g.h. spowodował poważne komplikacje dla organów stosujących prawo. Sądy w całej Polsce – cywilne, karne, administracyjne – zostały skonfrontowane z pojęciem przepisów technicznych na tle dyrektywy 98/34/WE i wdrażającego ją prawa krajowego, a także z zagadnieniem skutków prawnych braku notyfikacji przepisów technicznych, mocy prawnej orzeczeń prejudycjalnych TS, zasady pierwszeństwa prawa UE, jego skutku bezpośredniego, jak też innych kluczowych zasad stosowania prawa UE w krajowym porządku prawnym, w tym zasady odpowiedzialności odszkodowawczej państwa za naruszenie prawa unijnego. Okazało się, że w świetle orzecznictwa TS w polskim systemie prawnym nie powinno się stosować zakazu wynikającego z art. 14 ust. 1 u.g.h., co nie tylko skomplikowało zamiar ustawodawcy, by zlikwidować rynek automatów do gier poza kasynami, ale przede wszystkim zrodziło liczne problemy prawne i aksjologiczne dla sądów orzekających zgodnie z hierarchią źródeł prawa obowiązującą na mocy polskiej Konstytucji.

Sprawą braku notyfikacji przepisów technicznych zajmował się Sąd Najwyższy, Naczelny Sąd Administracyjny, a także Trybunał Konstytucyjny i Trybunał Sprawiedliwości. Pierwsze sprawy trafiły też do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu. Pomimo zaangażowania najwyższych władz sądowych, błąd notyfikacyjny okazał się na tyle poważnym problemem, że nadal, po pięciu latach od wejścia w życie ustawy o grach hazardowych, nie znalazł on jednoznacznego systemowego rozwiązania. W orzecznictwie sądowym wciąż występują istotne rozbieżności w podstawowych kwestiach. Z perspektywy działalności prowadzonej przez przedsiębiorców na rynku hazardowym, ale również organów stosujących prawo jest to sytuacja rodząca dużą niepewność. Powoduje ona też, że ustawodawca nie jest w stanie skutecznie przeformować swoich zamierzeń odnośnie do organizacji rynku gier na automatach, który zresztą w najbliższej przyszłości ponownie ma ulec istotnym zmianom (utworzenie monopolu państwowego)¹¹.

Od strony praktycznej, jak również naukowej, błąd notyfikacyjny ujawnił wiele niezwykle ciekawych problemów badawczych, zaprezentowanych w niniejszej książce. W historii funkcjonowania naszego wymiaru sprawiedliwości po 1 maja 2004 r. prawo unijne nie było do tej pory obecne w tak licznych wypowiedziach orzeczniczych. Dzięki temu problemowi nauka prawa zyskała wiele rozstrzygnięć, które modelują świadomość konieczności stosowania prawa unijnego przez sędziów i wzbogacają praktykę stosowania prawa UE w polskim porządku prawnym. Doświadczenia z brakiem notyfikacji niektórych przepisów ustawy o grach hazardowych pokazują też, jaka jest gotowość do uwzględnienia specyfiki prawa unijnego (jego skuteczności w krajowym porządku prawnym) pośród polskich organów sądowych i wykonawczych. Wnioski nie są niestety całkowicie zadowalające. Wystarczy wspomnieć m.in. o tym, że pomimo upływu pięciu lat, obowiązki związane z brakiem notyfikacji przepisu technicznego,

¹¹ Zob. projekt ustawy o zmianie ustawy o grach hazardowych i innych ustaw, <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=795>.

z perspektywy prawa unijnego dość jednoznacznie rozstrzygnięte (niestosowność), nadal nie uzyskały w Polsce jednolitej recepcji. Z orzecznictwa najwyższych organów sądowych i TK, z pewnymi wyjątkami, wyłania się zaś obraz pokazujący, że prawo unijne w zasadzie traktowane jest jak zwykle prawo międzynarodowe, a nie jako system, któremu należy zapewnić pełną skuteczność kosztem prawa krajowego¹². Ponadto, jak dotąd, mimo że brak notyfikacji przepisu technicznego powoduje niemożność nakładania sankcji na jednostki za naruszenie takiego przepisu, w orzecznictwie sądowym nie pojawił się praktycznie problem naruszenia praw chronionych na mocy Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (np. zakazu karania bez podstawy prawnej), chociaż ma ona zastosowanie w sprawach z elementem unijnym.

Wobec dostrzeżonych problemów na tle prawa unijnego sądy polskie wygenerowały w ciągu pięciu lat tylko dwa pytania prejudycjalne. Te pytania, choć zmierzają do wyjaśnienia pewnych kluczowych kwestii, dotyczą jednak tylko wycinka powstałych problemów i nie mają na celu ich wszechstronnego wyjaśnienia (jednym z takich problemów jest kwestia oceny barier konstytucyjnych wynikających z art. 91 ust. 3 Konstytucji RP dla odmowy zastosowania nienotyfikowanego przepisu technicznego w świetle zasady pierwszeństwa prawa UE). Ta sama wstrzeźliwość widoczna jest także w pierwszych pojawiających się na wokandach polskich sądów, sprawach dotyczących odpowiedzialności odszkodowawczej państwa. Chociaż wyrok TS w sprawie *Berlington*¹³, dotyczący Węgier, zrodził wiele wątpliwości na styku prawa krajowego i unijnej zasady odpowiedzialności odszkodowawczej, jak do tej pory sądy krajowe nie skorzystały z możliwości ich wyjaśnienia w ramach procedury prejudycjalnej.

Opracowania zawarte w niniejszej książce powstały w dużej mierze na skutek zorganizowanej przez Ministerstwo Sprawiedliwości oraz Instytut Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk konferencji naukowej pt. *O skutkach braku notyfikacji przepisów technicznych ustawy o grach hazardowych dla wymiaru sprawiedliwości Rzeczypospolitej Polskiej*, która odbyła się 19 października 2015 r. w Pałacu Staszica w Warszawie. Konferencja została zorganizowana przy istotnym zaangażowaniu Zespołu Prawa Europejskiego Instytutu Nauk Prawnych PAN pod kierownictwem prof. dr. hab. Andrzeja Wróbla. W książce omówione zostały kompleksowo zagadnienia odnoszące się do notyfikacji/braku notyfikacji przepisów technicznych. I tak, w części I znalazły się zagadnienia dotyczące definicji przepisu technicznego na mocy dyrektywy 98/34/WE (obecnie dyrektywa 1535/2015/UE), w szczególności w kontekście art. 6 ust. 1 i art. 89 u.g.h. (R. Maruszkina), a także omówienie wyroku *Fortuna* i jego ocena oraz recepcja w systemie krajowym (J. Barcz). Przedstawiony został również proces notyfikacji oraz ponownej notyfikacji przepisów technicznych na tle dyrektywy 98/34/WE (Z. Cieślak). W części II omówione zostały skutki braku notyfikacji przepisów technicznych w świet-

¹² Zob. szerzej M. Taborowski, *Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej dotyczące skuteczności systemu prawa unijnego jako podstawy prawnej dla rozstrzygnięć sądów krajowych (w:) Rola orzecznictwa w systemie prawa*, red. T. Giaro, Warszawa 2016, s. 333–356.

¹³ Wyrok TS z dnia 11 czerwca 2015 r. w sprawie C-98/14, *Berlington Hungary Tanácsadó és Szolgáltató kft i inni przeciwko Magyar Állam*, ECLI:EU:C:2015:386.

le orzecznictwa TS (M. Szwarc) i jego wiążącego charakteru (D. Miąsik), a także obowiązek odmowy zastosowania nienotyfikowanego przepisu technicznego (A. Sołtys). W tej części znalazło się też opracowanie przedstawiające zastosowanie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w sprawach, w których rozpatrywany jest nienotyfikowany przepis techniczny (P. Bogdanowicz). W części III autorzy opracowań skoncentrowali się na praktycznych aspektach braku notyfikacji przepisów technicznych i wpływie tego zagadnienia na postępowania administracyjne i sądownoadministracyjne (A. Kisielewicz) oraz karne i karno-skarbowe (J. Sobczak), a także na problematyce sankcji karnych (L. Wilk). W tej części znajdziemy również rozważania dotyczące skutków prawnych art. 4 ustawy z dnia 12 czerwca 2015 r. o zmianie ustawy o grach hazardowych, który spowodował pewne trudności interpretacyjne dotyczące zakresu podmiotowego okresu przejściowego w odniesieniu do przedsiębiorców, którzy urządzali gry na automatach poza kasynami, uznając, że z uwagi na nienotyfikowanie art. 14 ust. 1 u.g.h. nie mogą ich spotkać sankcje za nieprzestrzeganie tego przepisu¹⁴. Część IV została poświęcona kompleksowemu omówieniu wyroku TK w sprawie P 4/14¹⁵ z perspektywy unijnej (M. Domańska), konstytucyjnej (M. Wiącek) oraz potencjalnych skutków tego wyroku dla sądów krajowych (M. Górski). Wskazane zostały również pewne wątpliwości konstytucyjne związane z procedurą notyfikacji przepisów technicznych (M. Laskowska). W części V znajdują się opracowania związane z odpowiedzialnością państwa w kontekście braku notyfikacji przepisu technicznego. Znajdziemy tutaj prace dotyczące odpowiedzialności odszkodowawczej państwa w świetle prawa unijnego (M. Kawczyńska), praktycznych aspektów tej odpowiedzialności (P. Hoffman), a także odpowiedzialności państwa przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka w Strasburgu (A. Paprocka) i w świetle umów o ochronie inwestycji (M. Jęzewski). W części VI podjęte zostały zagadnienia (jeszcze) nieobecne w dotychczasowym orzecznictwie sądowym, dotyczące zarysu oceny zakazu urządzania gier poza kasynem gry w świetle reguł rynku wewnętrznego UE (M. Taborowski) oraz specyfiki badania w tym kontekście zasady proporcjonalności (A. Zawadzka).

Wyrażam nadzieję, że niniejsza publikacja przyczyni się do zidentyfikowania kluczowych problemów (zagadnień) dotyczących braku notyfikacji przepisów technicznych i okaże się cennym merytorycznym wsparciem dla organów stosujących prawo.

Maciej Taborowski

Warszawa, 1 listopada 2016 r.

¹⁴ Zob. jednak wyjaśniające tę kwestię postanowienie SN z dnia 28 kwietnia 2016 r., I KZP 1/16, OSNKW 2016, nr 6, poz. 36.

¹⁵ Wyrok TK z dnia 11 marca 2015 r., P 4/14, OTK-A 2015, nr 3, poz. 30.

CZĘŚĆ I

ZAGADNIENIA DOTYCZĄCE NOTYFIKACJI PRZEPISÓW TECHNICZNYCH USTAWY O GRACH HAZARDOWYCH W ŚWIETLE DYREKTYWY 98/34/WE (DYREKTYWY 2015/1535/UE)

Jan Barcz

Przepisy ustawy o grach hazardowych jako „przepisy techniczne” – czyli co powiedział i co mógł powiedzieć Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku w sprawie *Fortuna* oraz w wyroku w sprawie *Naczelnik Urzędu Celnego I w Ł.*?

1. Uwagi wstępne

Zagwarantowaniu prawidłowego funkcjonowania swobód unijnego rynku wewnętrznego (swobody przepływu towarów i świadczenia usług społeczeństwa informacyjnego) służy m.in. obowiązek notyfikacji Komisji Europejskiej projektów środków krajowych („przepisów technicznych”) ograniczających te swobody. Początkowo obowiązek ten regulowany był dyrektywą 83/189/EWG¹, a następnie dyrektywą 98/34/WE ustanawiającą procedurę udzielania informacji w dziedzinie norm i przepisów technicznych oraz zasad dotyczących usług społeczeństwa informacyjnego². Została ona obecnie zastąpiona ujednolicającą dyrektywą 2015/1535/UE³, niemniej w niniejszym artykule odwołujemy się do postanowień dyrektywy 98/34/WE, które obowiązują w odniesieniu do analizowanego problemu⁴.

¹ Council Directive 83/189/EEC of 28 March 1983 laying down a procedure for the provision of information in the field of technical standards and regulations (Dz. Urz. WE L 109 z 26.04.1983, s. 8).

² Dyrektywa 98/34/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 czerwca 1998 r. ustanawiająca procedurę udzielania informacji w zakresie norm i przepisów technicznych (Dz. Urz. WE L 204 z 21.07.1998, s. 37; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 20, s. 337). Została ona uzupełniona dyrektywą 98/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 lipca 1998 r. (Dz. Urz. WE L 217 z 05.08.1998, s. 18). Zagwarantowaniu skuteczności mechanizmu notyfikacji zawartemu w dyrektywie 98/34/WE służy rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. Nr 239, poz. 2039), zmienione rozporządzeniem z dnia 6 kwietnia 2004 r. (Dz. U. Nr 65, poz. 597).

³ Dyrektywa (UE) 2015/1535 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 9 września 2015 r. ustanawiająca procedurę udzielania informacji w dziedzinie przepisów technicznych oraz zasad dotyczących usług społeczeństwa informacyjnego (Dz. Urz. UE L 241 z 17.09.2015, s. 1).

⁴ Załącznik IV do dyrektywy 2015/1535/UE zawiera tabelę korelacji między postanowieniami tej dyrektywy i dyrektywy 98/34/WE.

Główne motywy ustanowienia obowiązku notyfikowania Komisji Europejskiej projektów krajowych „przepisów technicznych” wynikają z potrzeby udostępnienia informacji o takich środkach krajowych Komisji, wszystkim państwom członkowskim UE, wszystkim podmiotom gospodarczym (jest to bowiem istotną przesłanką uczciwej konkurencji) oraz generalnie z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa prawnego na unijnym rynku wewnętrznym⁵.

Ze względu na wagę przestrzegania przez państwa członkowskie UE obowiązku notyfikacji Trybunał Sprawiedliwości w swoim orzecznictwie wiąże z zaniedbaniem tego obowiązku poważne konsekwencje: na nienotyfikowane przepisy krajowe, które mają charakter „przepisów technicznych”, nie można się powoływać skutecznie przed sądem krajowym wobec podmiotów prywatnych. Stąd też sama kwalifikacja przepisów krajowych państw członkowskich jako „przepisów technicznych” dotyczących „produktów” czy „zasad dotyczących usług społeczeństwa informacyjnego” ma istotne znaczenie i wywołuje szereg problemów interpretacyjnych⁶, zwłaszcza w przypadku zaniedbania przez państwo obowiązku notyfikowania projektu stosownego krajowego aktu prawnego.

Problemy takie wystąpiły również w Polsce w związku z zaniedbaniem przez rząd notyfikowania Komisji Europejskiej projektu pierwotnej ustawy o grach hazardowych z 2009 r.⁷, i to zarówno w stosunku do „produktów” (automatów do gry o niskich wygranych), jak i „usług społeczeństwa informacyjnego” (zakładów wzajemnych zarządzanych przez internet). Co prawda prawo unijne nie harmonizuje dziedziny gier hazardowych, pozostawiając państwom członkowskim niemal pełną swobodę w reglamentacji tej dziedziny, niemniej zarządzanie gier hazardowych i uczestniczenie w nich objęte jest swobodami rynku wewnętrznego⁸. Stąd też również projekty środków krajowych, reglamentujących tę działalność, powinny być podlegać obowiązkowi notyfikacji Komisji Europejskiej, o ile kwalifikują się jako „przepisy techniczne” objęte dyrektywą 98/34/WE (obecnie dyrektywą 2015/1535/UE).

W związku z zaniedbaniem przez rząd notyfikowania projektu pierwotnej ustawy o grach hazardowych z 2009 r. sądy krajowe zostały skonfrontowane z oczekiwaniem podmiotów prywatnych, aby – stosownie do utrwalonego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości – odstąpiły one od stosowania nienotyfikowanych uprzednio postanowień ustawy. W związku z trudnościami kwalifikacji postanowień ustawy o grach

⁵ Zob. zwłaszcza motywy 3–8 preambuły dyrektywy 98/34/WE.

⁶ Zob. Report from the Commission to the European Parliament and the Council – Evaluation of the application of Directive 98/34/EC in the field of information society services, COM(2003) 69 final. Również: Guidance for Officials avoiding new Barriers to Trade. Directive 98/34/EC (as amended by Directive 98/48/EC), BIS Department for Business, Innovations & Skills, September 2009, <http://www.bis.gov.uk>.

⁷ Dz. U. Nr 201, poz. 1540, dalej: u.g.h. z 2009 r.

⁸ Zob. J. Łachny, *Swoboda państw członkowskich w zakresie regulowania gier hazardowych – przegląd orzecznictwa TS*, Europejski Przegląd Sądowy 2010, nr 12, s. 37 i n.; też, *Gry hazardowe w Internecie – ustępstwo wobec swobód rynku wewnętrznego?*, Europejski Przegląd Sądowy 2012, nr 1, s. 15 i n.

hazardowych z 2009 r. jako „przepisów technicznych”, które powinny być zostać notyfikowane Komisji Europejskiej, oraz narastającymi rozbieżnościami w orzecznictwie, w sprawie tej – w trybie prejudycjalnym (odpowiadając na pytania WSA w Gdańsku) – wypowiedział się Trybunał Sprawiedliwości, wydając w dniu 19 lipca 2012 r. wyrok w sprawach połączonych C-213/11, C-314/11 i C-217/11⁹.

Jednak również dokonana przez TS w tym wyroku interpretacja dyrektywy 98/34/WE, która miała polskim sądom krajowym ułatwić kwalifikację postanowień pierwotnej ustawy o grach hazardowych z 2009 r. jako „przepisów technicznych”, nie zapobiegła dalszym rozbieżnościom w orzecznictwie, których istotną cezurą stał się wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 marca 2015 r., P 4/14¹⁰, w którym Trybunał Konstytucyjny ustosunkował się do pytań prawnych Naczelnego Sądu Administracyjnego i Sądu Rejonowego w Gdańsku, ukierunkowanych na ustalenie, czy zaniechanie obowiązku notyfikowania projektu pierwotnej ustawy o grach hazardowych stanowi zarazem naruszenie konstytucyjnego trybu ustawodawczego.

Przedmiotem niniejszego artykułu jest co prawda przede wszystkim analiza wyroku TS w sprawie *Fortuna*, niemniej pewne odniesienia do wyroku Trybunału Konstytucyjnego są konieczne. Trybunał ten nie ma kompetencji do interpretowania dyrektywy 98/34/WE, „przy okazji” odniósł się jednak do związanych z tym problemów¹¹, a zwłaszcza poczynił szereg – budzących dezaprobatę – zastrzeżeń w kontekście wyroku TS w sprawie *Fortuna*, przyczyniając się do dalszego pogłębienia rozbieżności w orzecznictwie sądowym.

Obecny stan „dyskusji” orzeczniczej określa postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 października 2015 r., I KZP 10/15¹², w którym SN odwołał się do kolejnego pytania prejudycjalnego, przedłożonego TS przez Sąd Okręgowy w Łodzi w dniu 24 kwietnia 2015 r., IV Kz 142/15. Pytanie to ukierunkowane było na możliwość ograniczenia następstw nienotyfikowania pierwotnej ustawy o grach hazardowych: chodzi o dopuszczenie możliwości stosowania wobec podmiotów prywatnych tych postanowień tej ustawy, które co prawda stanowią „przepisy techniczne” w rozumieniu dyrektywy 98/34/WE, a więc powinny być zostać notyfikowane Komisji Europejskiej, niemniej ich zgodność z prawem UE mogłaby zostać legitymowana nadrzędnym interesem

⁹ Wyrok TS z dnia 19 lipca 2012 r. w połączonych sprawach C-213/11, C-214/11 i C-217/11, *Fortuna sp. z o.o. (C-213/11)*, *Grand sp. z o.o. (C-214/11)* i *Forta sp. z o.o. (C-217/11)* przeciwko Dyrektor Izby Celnej w Gdyni, ECLI:EU:C:2012:495 (dalej: wyrok w sprawie *Fortuna*).

¹⁰ OTK-A 2015, nr 3, poz. 30.

¹¹ Szczegółowo na ten temat: M. Taborowski, *Skutki naruszenia obowiązku notyfikacji przepisów technicznych (w rozumieniu dyrektywy 98/34/WE) – uwagi na tle wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 11.03.2015 r. (P 4/14)*, Europejski Przegląd Sądowy 2015, nr 11, s. 14 i n.

¹² OSNKW 2015, nr 11, poz. 89.

Książka jako pierwsza w polskiej literaturze prawniczej przedstawia w sposób wszechstronny zagadnienie (braku) notyfikacji przepisów technicznych na tle dyrektywy 1535/2015/UE, które ma ścisły związek ze swobodnym przepływem towarów oraz usługami społeczeństwa informacyjnego. W Polsce kwestia ta zyskała na znaczeniu, odkąd w 2010 roku ustawodawca nie notyfikował art. 14 ust. 1 ustawy o grach hazardowych (zakaz urządzania gier na automatach poza kasynami). Błąd ten do tej pory nie znalazł systemowego rozwiązania mimo zajęcia w tej kwestii stanowiska przez Sąd Najwyższy, Naczelny Sąd Administracyjny, Trybunał Konstytucyjny, a także Trybunał Sprawiedliwości w Luksemburgu. Świadczy to o wysokim stopniu skomplikowania prezentowanych problemów.

W publikacji zawarto rozważania dotyczące definicji przepisu technicznego, przebiegu procedury notyfikacyjnej oraz skutków prawnych wad notyfikacyjnych zarówno z perspektywy prawa Unii Europejskiej, jak i prawa polskiego. Część zagadnień poświęcono aspektom konstytucyjnym braku notyfikacji przepisów technicznych oraz kwestiom odpowiedzialności odszkodowawczej państwa za brak notyfikacji przepisów technicznych.

Autorami książki są czołowi przedstawiciele praktyki i nauki prawa z wiodących ośrodków naukowych w Polsce, w tym adwokaci, a także sędziowie Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego. Ze względu na to oraz kompleksowe, merytoryczne opracowanie węzłowych problemów związanych z brakiem notyfikacji przepisów technicznych w prawie unijnym książka będzie przydatna zwłaszcza praktykom: sędziom, prokuratorom, urzędnikom służby celnej, adwokatom, radcom prawnym, legislatorom.

„Należy się cieszyć, że na polskim rynku wydawniczym ukazuje się publikacja, która w sposób tak dogłębny analizuje problematykę naruszenia obowiązku notyfikacji przepisów technicznych. Jak pokazały wątpliwości prawne wokół ustawy hazardowej, jest to zagadnienie o znaczącej doniosłości praktycznej. Nie mam wątpliwości, że dorobek polskiej nauki prawa i polskiej judykatury zostanie dostrzeżony w debacie ogólnoeuropejskiej i będzie stanowił istotny wkład w rozwój tej dziedziny prawa europejskiego”.

Ze Słowa wstępnego
Prof. UŚ dr hab. Maciej Szpunar,
Rzecznik Generalny Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej

Publikacja zawiera kluczowe akty prawne, dokumenty i orzecznictwo odnoszące się do prezentowanych opracowań naukowych zamieszczone na stronie internetowej

WWW.GRY-HAZARDOWE.WOLTERSKLWER.PL

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLWER.PL
WWW.PROFINFO.PL

